

บทที่ 4

บริบททางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ของจังหวัดสระบุรี

การศึกษางานวิจัยในหัวข้อกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรีเป็นกระบวนการสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจในการพัฒนาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสู่ประชาชนที่มีประสิทธิภาพ โดยก่อนที่จะศึกษาเปรียบเทียบถึงกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาถึงบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในจังหวัดสระบุรี เพื่อแสดงให้เห็นถึงปฏิกริยาและผลของบริบทดังกล่าวที่มีต่อสื่อสารทางการเมืองที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสามารถนำเสนอในงานวิจัยได้ดังนี้

ข้อมูลจังหวัดสระบุรี

ประวัติความเป็นมา

สระบุรีเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งแต่โบราณ สันนิษฐานว่าตั้งขึ้นเมื่อประมาณปีพ.ศ. 2092 ในรัชสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิการตั้งเมืองนี้สันนิษฐานว่า พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้แบ่งเขตพื้นที่บางส่วนของเมืองลพบุรีกับเมืองนครนายกมารวมกันตั้งขึ้นเป็นเมืองสระบุรี ทั้งนี้เพื่อต้องการให้เป็นศูนย์ระดมพลเมืองในยามศึกสงคราม เพราะฉะนั้นตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา จึงมักพบเรื่องราวของจังหวัดสระบุรีเกี่ยวกับการศึกสงครามอยู่เสมอ สำหรับที่มาของคำว่า “สระบุรี” สันนิษฐานว่า เพราะเหตุที่ทำเลที่ตั้งครั้งแรกมีบึงอยู่ใกล้ คือ “บึงหนองโจ้ง” เมื่อตั้งเมืองขึ้นจึงได้นำเอาคำว่า “สระ” มารวมเข้ากับคำว่า “บุรี” เป็นชื่อเมือง “สระบุรี”

ภาพที่ 4.1
สัญลักษณ์จังหวัดสระบุรี

ตราประจำจังหวัดสระบุรี

รูปมณฑป หมายถึง สถานที่อันเป็นที่เคารพบูชาสูงสุดของชาวจังหวัดสระบุรีและชาวไทยทั้งประเทศ เป็นรูปมณฑปปลูกครอบรอยพระพุทธรบาทขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตั้งอยู่ที่วัดพระพุทธรบาทราชวรมหาวิหารตำบลขุนโขลน อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี

ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ

จังหวัดสระบุรี ตั้งอยู่ภาคกลางของประเทศไทยซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพมหานครประมาณเส้นรุ้งที่ 14 องศา 31 ลิปดา 43.59439 พิลิปดาเหนือ กับเส้นแวงที่ 100 องศา 54 ลิปดา 35.58478 พิลิปดาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ระยะทางประมาณ 108 กม. (อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ-ศาลากลางจังหวัด) และตามทางรถไฟสาย ตะวันออกเฉียงเหนือ ระยะทางประมาณ 113 กิโลเมตร และตามแม่น้ำเจ้าพระยาแยกเข้าแม่น้ำป่าสักประมาณ 165 กิโลเมตร เนื้อที่ จังหวัดสระบุรีมีเนื้อที่ทั้งหมด 3,576.486 ตร.กม. หรือประมาณ 2,235,304 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 0.70 ของพื้นที่ประเทศ

อาณาเขต จังหวัดสระบุรีมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอเมืองลพบุรีอำเภอชัยบาดาลและอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอปากช่อง อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี และอำเภอวังน้อย อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอภาชี อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และอำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

ภาพที่ 4.2
แผนที่จังหวัดสระบุรี

ข้อมูลสภาพทั่วไป

พื้นที่จังหวัดสระบุรีเป็นส่วนหนึ่งของบริเวณลุ่มน้ำที่ราบลุ่มภาคกลางรวมกับอีกส่วนหนึ่งของทิวเขา ดงพญาเย็น สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปมีลักษณะแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด 3 ลักษณะ คือบริเวณที่ราบลุ่ม บริเวณเขาหยาบหรือเขาเตี้ย และบริเวณเขาสูง

ลักษณะดิน โดยทั่วไปพบดินเหนียว ดินเหนียวปนทรายแป้ง ที่มีการระบายน้ำเร็ว หรือค่อนข้างเร็วใช้ทำนาปลูกข้าว บางแห่งมีชั้นของสารจาไรท์อยู่ตื้น มีปฏิกิริยาเป็นกรด ซึ่งเป็นพิษต่อข้าว บางแห่งอาจมีน้ำท่วมทำให้ผลผลิตสูญเสีย สำหรับดินเหนียวที่มีการระบายน้ำดีและมีความลาดชันใช้สำหรับปลูกพืชไร่และไม้ผลบางแห่งพบชั้นกรวดหนาแน่นอยู่ตื้น และบางแห่งถูกกัดกร่อน ส่วนที่มีความลาดชันสูง ๆ จะเป็นภูเขาบางแห่งพบชั้นหินพื้นอยู่ตื้น ซึ่งใช้ เป็นที่ป่า

ลักษณะภูมิอากาศ จังหวัดสระบุรีเป็นจังหวัดที่มีลักษณะอากาศแบบฝนเมืองร้อน เฉพาะฤดู (Tropical Aavanna Climate, Aw) ระบบจำแนกประเภทภูมิอากาศของ Koppen ซึ่งลักษณะภูมิอากาศแบบนี้จะมีฝนน้อยแห้งแล้งใน ฤดูหนาว และอุณหภูมิค่อนข้างสูงในฤดูร้อนและค่อนข้างจะหนาวเย็นในฤดูหนาว และมีฝนตกชุกในช่วง เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคมอุณหภูมิ¹

การปกครองของจังหวัดสระบุรีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ 111 ตำบล 973 หมู่บ้าน 28 เทศบาล และ 80 องค์การบริหารส่วนตำบล

ประชากรจังหวัดสระบุรีมีจำนวนประชากร ณ มีนาคม 2551 มีทั้งสิ้น 617,851 คน เป็นชาย 306,345 คน เป็นหญิง 311,506 คน สำหรับอำเภอที่มีประชากรมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองสระบุรี มีจำนวน 114,282 คน รองลงมา ได้แก่ อำเภอแก่งคอย มีจำนวน 91,856 คน และอำเภอหนองแค จำนวน 87,445 คน สำหรับอำเภอที่มีความหนาแน่น ของประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเมืองสระบุรี 375.88 คน/ตร.กม. รองลงมา ได้แก่ อำเภอหนองแค 330.64 คน / ตร.กม.

บริบททางสังคม

บริบททางด้านสังคมของจังหวัดสระบุรี ศาสตราจารย์ ดร.ลิขิต ธีรเวคิน² ได้ให้ความเห็นไว้ในหนังสือวิวัฒนาการ การเมืองการปกครองไทยที่ว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจได้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่จะมองดูได้จากการเติบโตของชุมชน การเกิดขึ้นของชนชั้นใหม่ ๆ ที่มาพร้อมกับความเติบโตของเศรษฐกิจรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของคนในการประกอบอาชีพจากปัญหา ในรอบปี 2549 จนถึงปี 2550 มีแนวโน้มสูงขึ้น

¹ “ข้อมูลสภาพทั่วไปของจังหวัดสระบุรี”, สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2556, จาก <http://www.saraburi.go.th/strategicandplan1/plan/part11.pdf>.

² ลิขิต ธีรเวคิน, วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย, พิมพ์ครั้งที่ 10 แก้ไขปรับปรุง, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550).

1. ด้านการสาธารณสุข ในปีงบประมาณ 2550 บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขของจังหวัดสระบุรี พบว่ามีอัตราส่วนแพทย์ ทันแพทย์ เภสัชกร และพยาบาลต่อประชากรเท่ากับ 1:2984, 1:15531, 1:8076 และ 1: 478 ตามลำดับ ถือว่าบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขของจังหวัดสระบุรีต้องดูแลประชาชนเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับปีงบประมาณ 2549

สาเหตุการตายและการป่วยที่สำคัญจากการรวบรวมสาเหตุการตายของประชาชนในจังหวัดสระบุรี 5 อันดับแรก จากใบมรณบัตร พบว่า เนื่องจากร้ายรวมมะเร็งทุกชนิด ยังคงเป็นสาเหตุการตายอันดับหนึ่งของจังหวัดสระบุรีและมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยมีอัตราตายตั้งแต่ปี 2545-2549 เท่ากับ 54.55, 62.60, 68.74 และ 79.22 ต่อแสนประชากร (ตามลำดับ) ส่วนในปี 2550 พบว่า อัตราตายด้วยโรคมะเร็งทุกชนิดลดลงจากปี 2549 อัตราตายเท่ากับ 72.64 ต่อแสนประชากรแต่ยังคงเป็นสาเหตุการตายอันดับหนึ่งเช่นเดิม

2. ด้านความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ข้อมูล จปฐ. เป็นข้อมูลในระดับครัวเรือนที่จัดเก็บจากทุกครัวเรือนที่มีผู้อยู่อาศัยจริงในหมู่บ้านชุมชน ที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งที่มีเลขที่บ้านและไม่มีเลขที่บ้านเป็นประจำทุกปี เพื่อแสดงถึงสภาพความจำเป็นพื้นฐานของคนในครัวเรือนต่าง ๆ เกี่ยวกับคุณภาพการดำรงชีวิตที่ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำไว้ว่าคนควรมีคุณภาพชีวิต ในแต่ละเรื่องอย่างไร ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ซึ่งตัวชี้วัดและเกณฑ์ชี้วัดจะได้รับการปรับปรุงและพัฒนาทุก 5 ปี ให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในช่วงเวลานั้น ๆ เครื่องชี้วัดชุดที่ใช้จัดเก็บข้อมูล จปฐ. ปี 2551 เกี่ยวกับรายได้ ประชาชนจังหวัดสระบุรี มีรายได้เฉลี่ย 51,771 บาทต่อคนต่อปี และในปี 2551 มีครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า 23,000 บาท ต่อปี / คน จำนวนทั้งสิ้น 200 ครัวเรือน

เรียงลำดับอำเภอที่ประชาชนมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี มากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่

ลำดับที่ 1 อำเภอมวกเหล็ก 58,524 บาท

ลำดับที่ 2 อำเภอบ้านหมอ 57,908 บาท

ลำดับที่ 3 อำเภอวังม่วง 56,016 บาท

เรียงลำดับอำเภอที่ประชาชนมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี น้อยที่สุด 3 อันดับ ได้แก่

ลำดับที่ 1 อำเภอดอนพุด 39,685 บาท

ลำดับที่ 2 อำเภอแก่งคอย 46,579 บาท

ลำดับที่ 3 อำเภอหนองแซง 48,878 บาท

3. ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต (กชช.2ค) ข้อมูลหมู่บ้านที่แสดงให้เห็นสภาพทั่วไปและปัญหาของหมู่บ้านชนบทด้านต่าง ๆ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ สุขภาพและอนามัย

ความรู้และการศึกษา ความเข้มแข็งของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาพแรงงาน และยาเสพติด เป็นข้อมูลที่จัดเก็บทุกหมู่บ้านในชนบทเป็นประจำทุก 2 ปี เครื่องชี้วัดสภาพปัญหาของหมู่บ้านในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (ปี 2550-2554) มี 6 ด้าน 31 ตัวชี้วัด มีการจัดระดับความรุนแรงของปัญหา และระดับการพัฒนาของหมู่บ้าน ทำให้ทราบลำดับความสำคัญของปัญหา และพื้นที่เป้าหมายที่ควรได้รับการพัฒนาเป็นพิเศษ

สภาพปัญหาโดยรวม

- 1) การเรียนรู้โดยชุมชน มีปัญหามาก จำนวน 571 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 64.51
- 2) การเล่นเกมฟ้าวอกกำลังกายของคนในหมู่บ้าน พบว่ามีปัญหา จำนวน 538 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 60.79
- 3) การได้รับการศึกษา พบว่ามีปัญหา จำนวน 226 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 25.53

4) คุณภาพดิน พบว่ามีปัญหา จำนวน 160 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 18.07

5) น้ำเพื่อการเกษตร พบว่ามีปัญหา จำนวน 107 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 12.09

4. ด้านการศึกษา สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 366 แห่ง อาชีวศึกษา 11 แห่ง และระดับอุดมศึกษา 3 แห่งมีจำนวนนักเรียนนักศึกษาในระดับต่างๆ ทั้งสิ้น จำนวน 125,225 คน มีบุคลากรทางการศึกษา ในระดับขั้นพื้นฐาน 5,005 คน ระดับ อาชีวศึกษา รวมทั้งสิ้น 422 คน

5. ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ในปี 2550 จังหวัดสระบุรี มีพุทธศาสนิกชน 597,138 คน (ร้อยละ 89.34) จำนวนวัด 499 แห่งที่พิกสงฆ์ 26 แห่ง จำนวนพระภิกษุสงฆ์ 3,443 รูป สามเณร 274 รูป นับถือศาสนาอิสลาม 953 คน (ร้อยละ 0.05) จำนวนมัสยิด 4 แห่ง นับถือศาสนาคริสต์ 369 คน (ร้อยละ 0.32) จำนวนโบสถ์คริสต์ 5 แห่ง

6. ด้านการพัฒนาชุมชน จังหวัดสระบุรีให้ความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน เพื่อส่งเสริมและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้สูงขึ้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการปกครอง โดยให้การศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชน พัฒนากลุ่ม/องค์กร อาสาสมัคร และผู้นำท้องถิ่น พัฒนาระบบรูปแบบและวิธีการพัฒนาชุมชนซึ่งได้ดำเนินการในจังหวัดสระบุรี ดังนี้

1) การพัฒนาองค์กร/อาสาสมัครฯ มีอาสาพัฒนาชุมชน/ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน มีสตรีอาสาพัฒนาทุกตำบลทุกหมู่บ้าน มีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าสู่ระบบมาตรฐานงานชุมชน กลุ่ม/องค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชนและ ผู้นำชุมชน เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระดับตำบล,ระดับอำเภอและระดับจังหวัด เครือข่าย OTOP ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน

2) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน มีการพัฒนาคุณภาพแผนชุมชน หมู่บ้านและการส่งเสริมให้น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในวิถีชีวิตของประชาชน ทุกหมู่บ้านมีศูนย์เรียนรู้วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงจัดตั้งหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

3) การพัฒนาแหล่งทุนในหมู่บ้านได้จัดตั้ง กองทุนหมู่บ้านชุมชนเมือง (กทบ.) กองทุนโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) และกองทุนออมทรัพย์เพื่อการผลิต³

สรุปสภาพโดยรวมทางสังคมของจังหวัดสระบุรี

สภาพสังคมที่ดีของจังหวัดสระบุรีมี เครือข่ายองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง และมีการบูรณาการในระดับพื้นที่มีประสิทธิภาพ ท้องถิ่นให้การสนับสนุนการทำงานในระดับพื้นที่ สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ทั่วถึงและทัดเทียมทุกพื้นที่ภาคเอกชนของจังหวัด มีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งและสนับสนุนการทำงานของภาครัฐในการพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่องจากจังหวัดเป็นศูนย์กลางการคมนาคมของประเทศ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สังคมทำให้มีรูปแบบวัฒนธรรมที่หลากหลาย แต่อยู่ร่วมกันได้อย่างสมานฉันท์ ในด้านสาธารณสุขมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น แพทย์แผนไทย การฝังเข็ม มาใช้ในการบำบัดรักษาในลักษณะแพทย์ทางเลือก ด้านศิลปวัฒนธรรมมีสิ่งก่อสร้างทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมและคุณค่าทางศาสนาที่มีชื่อเสียง จากข้อมูลต่าง ๆ ทำให้ทราบว่าจังหวัดสระบุรีมีศักยภาพทางด้านสังคมหลากหลายด้าน

จากข้อมูลศักยภาพของจังหวัดยังมีพบปัญหาด้านสังคมที่เป็นปัญหาสำคัญของจังหวัดสระบุรี ในด้านการเรียนรู้โดยชุมชน พบว่ามีปัญหามาก และจังหวัดยังไม่มีให้ความสำคัญกับการจัดสวัสดิการสังคมแบบพึ่งพาตัวเอง เช่น สวัสดิการชุมชนสวัสดิการท้องถิ่น จังหวัดขาดการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ และสถิติอาชญากรรมที่เป็นคดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญมีอัตราสูงกว่าเกณฑ์ ที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนด อัตราการตกเกณฑ์ จปฐ. มีอัตราที่มากพอสมควร ประชาชนขาดความตระหนักและใส่ใจในการดูแลสุขภาพทั้งใน สถาบันครอบครัวค่อนข้างอ่อนแอและแตกแยก อัตราการหย่าร้างสูงขึ้นมีผู้พิการมีแนวโน้มสูงขึ้นเนื่องจากอุบัติเหตุและสุขภาพอนามัยส่งผลกระทบจากมลพิษจากโรงงาน ส่งผลต่อสุขภาพประชาชนผู้ประสบปัญหาทางสังคมยังได้รับการดูแลไม่ทั่วถึง ด้านศิลปวัฒนธรรม ครอบครัวและ

³ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสระบุรี”. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2556, จาก <http://123.242.159.9/saraburi/yussad/>

ชุมชนอ่อนแอทั้งสถาบันทางศาสนายังมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคมน้อย และ ด้าน การศึกษายังขาดสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา นักเรียน นักศึกษาต้องเรียนต่อต่างพื้นที่ สูญเสียรายได้ออกจากจังหวัด

บริบททางเศรษฐกิจ

บริบททางด้านเศรษฐกิจของจังหวัดสระบุรี อยู่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549) ซึ่งได้มีการปรับแผนการพัฒนาใหม่ โดยนำหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแนวทางในการจัดทำแผน โดยมุ่งเน้นพัฒนาสังคมให้เข้มแข็งใน 3 ด้าน คือ สังคมสุขภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในด้านความเป็นอยู่ที่ดีและมีความสุข และในปัจจุบันแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 – 2554) ได้มุ่งเน้นการพัฒนาไปสู่จุดหมายให้ สังคมอยู่เย็นเป็นสุข

1. สภาพทางเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด

สภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดสระบุรี พบว่าประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อหัว 214,537 บาทต่อปี ซึ่งขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปี 2549 ร้อยละ 1.28 และสูงเป็นลำดับที่ 10 ของ ประเทศ เป็นลำดับที่ 2ของจังหวัดภาคกลาง โดยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมตามราคาประจำปี 129,275 ล้านบาท ซึ่งสาขาการผลิตด้านอุตสาหกรรมมีมูลค่าสูงสุดของสาขาการผลิตทั้งหมด คือ 75,722 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 58.57 รองลงมาได้แก่สาขาการขนส่ง การขายปลีก มีมูลค่าการผลิต 10,148 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 7.85 และ สาขาไฟฟ้าก๊าซและการประปา มีมูลค่า 6,909 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 5.34 ตามลำดับ

2. ด้านอุตสาหกรรม

โครงสร้างภาคอุตสาหกรรมจังหวัดสระบุรี จากข้อมูลสถิติทำเนียบโรงงาน อุตสาหกรรม ของสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสระบุรี มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมด จำนวน 1,274 โรงงาน จำนวนเงินลงทุน 358,868.19 ล้านบาทก่อให้เกิดการจ้างงาน จำนวน 68,439 คน

จังหวัดสระบุรี เป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรธรรมชาติ และแหล่งพลังงาน เพื่อ การอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก ได้รับการกำหนดให้เป็นพื้นที่ส่งเสริมการลงทุน (BOI ZONE 2) ในปัจจุบันมีนิคมอุตสาหกรรมที่เพียบพร้อมด้วยสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อ การประกอบอุตสาหกรรม 3 แห่ง ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมหนองแค (อ.หนองแค) มีเนื้อที่ 2,044 ไร่

มีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวน 5 แห่ง ประเภทของอุตสาหกรรมเป็นอุตสาหกรรมหนัก เช่น โรงงานผลิตกระเบื้อง โรงงานผลิตเซรามิกส์ ฯลฯ

นิคมอุตสาหกรรมสระบุรี (อ.แก่งคอย) มีเนื้อที่ 2,600 ไร่ เขตอุตสาหกรรม เครือซีเมนต์ไทย (อ.หนองแค) โดยการจัดการของ บริษัท เอส ไอ แอ ที่ดินอุตสาหกรรม จำกัด มีเนื้อที่ 3,500 ไร่ มีโรงงานอุตสาหกรรมที่เปิดดำเนินการกิจการ 34 แห่ง

3. ด้านการค้า

ในปี 2551 ช่วงไตรมาสที่ 1 (มกราคม-มีนาคม) จังหวัดสระบุรี มีนิติบุคคล จดทะเบียนตั้งใหม่จำนวน 107 ราย แยกเป็นบริษัทจำกัด 25 ราย ห้างหุ้นส่วนจำกัด 82 ราย มีเงินทุนจดทะเบียนทั้งสิ้น 204,370,000 บาท สำหรับนิติบุคคลที่ตั้งใหม่ที่มีการจดทะเบียนสูงสุด 3 อันดับแรก แยกเป็นประเภทธุรกิจ คือ

อันดับที่ 1 การขายส่ง ขายปลีก

อันดับที่ 2 การก่อสร้าง

อันดับที่ 3 การบริการด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่า และบริการทาง

4. ด้านแรงงาน

ในปี 2551 ช่วงไตรมาสที่ 1 (มกราคม-มีนาคม) จังหวัดสระบุรี มีสถานประกอบการ ทั้งหมด 3,610 แห่ง มีคนงานทั้งสิ้น 146,329 คน แยกเป็นสถานประกอบการที่มีคนงานตั้งแต่ 50 คนขึ้นไป 455 แห่ง ต่ำกว่า 50 คน มี 3,155 แห่ง มีผู้ว่างงาน 7,146 คน มีผู้ลงทะเบียนสมัครงาน 1,547 คน บรรจุงานได้ 336 คน มีแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองโดยถูกต้องตามกฎหมาย 1,590 คน มีแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ (ลาว กัมพูชา พม่า) ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงาน 2,638 คน อัตรา ค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำของจังหวัดสระบุรี 180 บาท⁴

5. ด้านการใช้พื้นที่ทางการเกษตร

จังหวัดสระบุรีมีจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรในปี 2550 จำนวน 1,404,108 ไร่ หรือร้อยละ 62.81 ของพื้นที่ทั้งจังหวัดแบ่งเป็นพื้นที่ทำนา 721,104 ไร่ หรือร้อยละ 32.26 พืชไร่ 598,189 ไร่ หรือร้อยละ 26.76 ไม้ผล/ไม้ยืนต้น 45,010 ไร่ หรือร้อยละ 2.01 พืชผัก 35,738 ไร่ หรือ ร้อยละ 1.59 โดยอำเภออมกหฤภูมิมีพื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุด จำนวน 161,990 ไร่ หรือร้อยละ 7.24 และอำเภอ วิหารแดงมีพื้นที่ทำ การเกษตรน้อยที่สุดจำนวน 46,910 ไร่หรือร้อยละ 2.09 การ กลกิจกรรมของจังหวัดสระบุรี มีพื้นที่เพาะปลูกพืชประมาณ 1,177,981 ไร่ พืชที่ปลูกมาก ได้แก่

⁴ “ข้อมูลสถานการณ์แรงงาน ไตรมาส 1 ปี 2551”, สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2556, จาก http://www.saraburi.go.th/labour/main_satanakan.html.

1) ข้าว เพาะปลูกทั้งฤดูนาปีและนาปรัง
 2) พืชไร่ ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง ถั่วเขียวผิวมัน
 ทานตะวันถั่วลิสง และเผือกหอม เป็นต้น

3) พืชผัก ได้แก่ ข้าวโพดหวาน ข้าวโพดฝักอ่อน ถั่วฝักยาว และแตงกวา เป็นต้น

4) ไม้ดอกไม้ประดับ ได้แก่ ไม้ประดับยืนต้น (ขุดล้อม)

5) ไม้ผล ไม้ยืนต้น ได้แก่ มะม่วง น้อยหน่า องุ่น และกล้วยหอม เป็นต้น⁵

6. ด้านปศุสัตว์

จังหวัดสระบุรีเป็นแหล่งผลิตโคนมและไก่เนื้ออยู่ในอันดับที่ 2 และ 3 ของประเทศ ตามลำดับ พื้นที่ที่มีการเลี้ยงไก่เนื้อกระจายอยู่ทุกอำเภอ ส่วนการเลี้ยงโคนมมีพื้นที่ที่เลี้ยงหนาแน่นอยู่ในเขตอำเภอมวกเหล็ก อำเภอวังม่วงเป็นส่วนใหญ่ และบางส่วนอยู่ในเขตอำเภอแก่งคอย อำเภอพระพุทธบาทและอำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรีมีศักยภาพสูงในการเลี้ยงโคนมและไก่เนื้อ เนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศเหมาะสม เป็นแหล่งวัตถุดิบอาหารสัตว์ โรงงานแปรรูปไก่เนื้อเพื่อการส่งออกขนาดใหญ่ มีศูนย์รับซื้อน้ำนมดิบจากเกษตรกรในราคาประกันที่กระจายครอบคลุมทุกพื้นที่ที่มีการเลี้ยงโคนม ส่วนอัตราการขยายตัวของการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญดังกล่าวอยู่ในเกณฑ์คงที่หรือลดลงเนื่องจากยังคงประสบปัญหาเรื่องการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนกทั้งในและต่างประเทศ ทำให้อัตราการขยายตัวและส่งออกน้อยลง ส่วนด้านโคนมนั้นอยู่ในช่วงการเตรียมการเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้าระหว่างประเทศ (FTA) กับประเทศที่เป็นผู้ผลิตน้ำนมรายใหญ่ของโลก เกษตรกรจึงต้องควบคุมปริมาณการผลิตรวมทั้งพัฒนาการผลิตเพื่อเพิ่มคุณภาพของน้ำนมดิบให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

7. ด้านการประมง

จังหวัดสระบุรี มีการทำประมงน้ำจืดใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1) การประมงด้านเพาะเลี้ยง ซึ่งประกอบไปด้วยการเลี้ยงปลาในบ่อดิน การเลี้ยงปลาในร่องสวนการเลี้ยงปลาในนาข้าว การเลี้ยงปลาในกระชัง การเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อซีเมนต์ และการเลี้ยงปลาในบ่อพลาสติก

2) การทำการประมงในแหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งเกษตรกรตามพื้นที่ชนบทสามารถจับสัตว์น้ำขึ้นมายาและบริโภค เช่น แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง และแหล่งน้ำชลประทาน ซึ่งการทำประมงน้ำจืดทั้ง 2 ประเภท ผลผลิตที่ได้แต่ละปีนั้น แตกต่างกันบางปีได้ผลผลิตมาก บางปี

⁵ “ข้อมูลพื้นฐานเกษตรจังหวัดสระบุรี”, สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2556, จาก http://www.saraburi.doae.go.th/data_agri.html.

ได้ผลผลิตน้อย ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของเกษตรกร/สภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ที่อาจจะเกิดขึ้นในแต่ละปี (ภัยพิบัติ น้ำท่วม ภัยแล้ง)

ในปี พ.ศ.2550 จังหวัดสระบุรีมีสถิติจำนวนครัวเรือนเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เนื้อที่ปริมาณสัตว์น้ำจืดที่จับดังนี้

ครัวเรือนเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จำนวน 1,482 ครัวเรือน ลดลงจากปีก่อน 150 ครัวเรือน หรือร้อยละ 10.12 มีเนื้อที่เพาะเลี้ยง 2,824.81 ไร่ ลดลงจากปีก่อน 490.27 ไร่ หรือร้อยละ 17.35 ซึ่งสาเหตุที่จำนวนครัวเรือนและพื้นที่เพาะเลี้ยงลดลง เนื่องจากเกษตรกรบางส่วนเลิกการเลี้ยงปลาในบ่อดินไปเลี้ยงปลาในกระชังแทน การเลี้ยงปลาในบ่อดินต้องใช้พื้นที่มากในการเพาะเลี้ยง เมื่อมีการเลิกเพาะเลี้ยง จึงทำให้พื้นที่เพาะเลี้ยงลดลงเป็นจำนวนมาก และเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงปลาในบ่อดินลดลง เนื่องจากราคาปลาที่เพาะเลี้ยงในบ่อดินมีราคาถูกกว่าปลาที่เพาะเลี้ยงในกระชัง อีกทั้งความต้องการของตลาดจากปลาที่เพาะเลี้ยงในบ่อดินลดลง

8. ระบบบริการพื้นฐาน

1) การคมนาคมและขนส่งของจังหวัดสระบุรีเป็นชุมทางคมนาคมและขนส่งทางบกจังหวัดหนึ่ง มีทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงจังหวัด ตลอดจนทางหลวงท้องถิ่น (ทางหลวงชนบท) ที่สามารถใช้เดินทางติดต่อภายในจังหวัดและระหว่างจังหวัดได้สะดวกทุกฤดูกาล มีทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ สายเหนือ และสายตะวันออกเฉียงเหนือ (เฉพาะขนส่งสินค้า) ผ่าน โดยที่ทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือจะผ่านด้านอำเภอหนองแขง อำเภอเมืองสระบุรีอำเภอแก่งคอยและอำเภอมวกเหล็ก ทางรถไฟสายเหนือจะผ่านด้านอำเภอบ้านหมอ และอำเภอหนองโดน ส่วนทางรถไฟสายตะวันออกจะผ่านอำเภอแก่งคอยและอำเภอวิหารแดง

2) ด้านแหล่งน้ำชลประทานในจังหวัดสระบุรี มีพื้นที่ทั้งหมด 2.23 ล้านไร่ โดยมีพื้นที่ชลประทานประมาณ 439,587 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 19.66 ของพื้นที่จังหวัด แหล่งน้ำธรรมชาติ หรือแหล่งน้ำผิวดิน ได้แก่ แม่น้ำและลำคลองต่าง ๆ จังหวัดสระบุรี มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ คือ แม่น้ำป่าสัก มีแม่น้ำ ห้วย ลำคลอง 513 สาย ซึ่งในจำนวนนี้มีที่ใช้งานได้ในฤดูแล้ง 493 สาย มีหนองบึง 59 แห่ง ที่มีสภาพใช้งานได้ในฤดูแล้ง 52 แห่ง มีน้ำพุ น้ำซับ 13 แห่ง ที่มีสภาพใช้งานได้ในฤดูแล้ง 13 แห่ง และอื่น ๆ 63 แห่ง ที่มีสภาพใช้งานได้ในฤดูแล้ง 60 แห่ง แหล่งน้ำฝนจังหวัดสระบุรี มีช่วงฝนตกชุก 6 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-ตุลาคม น้ำฝนเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญต่อการปลูกข้าวนาปี แหล่งน้ำบาดาลจังหวัดสระบุรีมีบ่อบาดาลที่ดำเนินการขุดเจาะโดยภาคเอกชนในปี 2550 และสามารถใช้งานได้ในฤดูแล้งจำนวน 3,413 บ่อ แบ่งเป็นบ่อส่วนตัว 745 บ่อ และบ่อสาธารณะ 2,668 บ่อ อำเภอที่มีบ่อบาดาลมากที่สุดคืออำเภอมวกเหล็ก มีบ่อบาดาลจำนวน 554 บ่อ แบ่งเป็นบ่อส่วนตัว 118 บ่อ และบ่อสาธารณะ 436 บ่อ

3) ด้านการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดสระบุรี ได้ให้บริการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าให้แก่ ประชาชนภายในจังหวัด รวม 4,607,704,474.74 หน่วย/กว.ชม. โดยจำหน่ายให้แก่ สถานธุรกิจและอุตสาหกรรม ประมาณ 93.15%ที่อยู่อาศัย 5.2% สถานที่ราชการ 0.35 % และอื่นๆ 1.29% ของปริมาณการจำหน่ายกระแสไฟฟ้ารวม

4) การสื่อสารโทรคมนาคม ปี 2550 จังหวัดสระบุรีมีการสื่อสารโทรคมนาคม ดังนี้ ที่ทำการไปรษณีย์-โทรเลข 18 แห่ง, สถานีวิทยุกระจายเสียง ระบบ AM 1 สถานี, สถานีวิทยุกระจายเสียง FM (วิทยุชุมชน) 60 สถานี, หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น 19 ฉบับ, เคเบิลทีวีท้องถิ่น 7 สถานี

9. ด้านการท่องเที่ยว

จังหวัดสระบุรี มีความหลากหลายทั้งทางด้านสภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ วัฒนธรรมนิยมวัฒนธรรม ทำให้สามารถจำแนกแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดออกเป็นหลายประเภท ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Attraction) การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (Historical Attraction) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attraction) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ (Recreational Attraction) ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การละเล่นพื้นเมือง และงานประจำปีของจังหวัดสระบุรี เทศกาล / ประเพณี และแหล่งผลิตสินค้า OTOP⁶

สรุปสภาพโดยรวมทางเศรษฐกิจของจังหวัดสระบุรี

จากข้อมูลทางเศรษฐกิจของจังหวัดสระบุรีเบื้องต้นทำให้ทราบศักยภาพเศรษฐกิจที่ถือว่าสำคัญของจังหวัดคือในด้านอุตสาหกรรมเพราะ มีโรงงานอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ซึ่งใช้ผลผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรมเป็นวัตถุดิบในการผลิตเป็นจำนวนมาก เช่นโรงงานผลิตสุกัณฑ์ โรงงานผลิตกระเบื้องเคลือบ ทั้งยังมีอุตสาหกรรมภาคการเกษตร คือแปรรูปสินค้าเกษตร และเกี่ยวเนื่องการเกษตร ขนาดใหญ่ อาหารสัตว์ นม เนื้อ ข้าว และนอกการเกษตรที่ใช้วัตถุดิบทั้งที่เป็นผลผลิตทางการเกษตร และทรัพยากรธรรมชาติ (หินปูน) ซึ่งมีในพื้นที่จังหวัดสระบุรีเป็นจำนวนมาก เช่นโรงงานผลิตปูนซีเมนต์ ผลิตภัณฑคอนกรีต คอนกรีตผสม โรงงานผลิต อาหารสัตว์ โรงงานผลิตภัณฑนม การฆ่าและสัตว์ปีก (ไก่) มีแหล่งวัตถุดิบแร่หินปูน (แคลเซียม, หินชนิดอื่นๆ)

⁶“ศูนย์ข้อมูลข่าวสารจังหวัดสระบุรี”, สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2556, จาก <http://www.saraburi.go.th/>.

ขนาดใหญ่ของประเทศ มีการลงทุนในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เป็นแหล่งผลิต ปูนซีเมนต์ และ อุตสาหกรรมต่อเนื่อง เช่น เซรามิค ผลิตภัณฑ์จากซีเมนต์สำเร็จรูป หินอ่อน ไม้หิน ปูนขาว บดแร่ ที่สำคัญของประเทศ มีสินค้าอุตสาหกรรมส่งออก ปูนซีเมนต์ เซรามิค ผลิตภัณฑ์หินอ่อน เพอร์นิเจอร์ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าศักยภาพด้านการคมนาคมมีความสำคัญกับจังหวัดสระบุรีเพราะเป็นจุดเชื่อมโยงทางการคมนาคมจากกรุงเทพฯ สู่ภูมิภาค ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือภาคกลางและภาคตะวันตก ทำให้การเคลื่อนย้ายสินค้าได้รับประโยชน์ เชื่อมโยงการขนส่งทางบก ระหว่างกรุงเทพฯ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคกลางภาคตะวันออก / แหลมฉบัง ไกล่ กรุงเทพฯ การคมนาคมทางหลักสะดวกเชื่อมโยงต่อการท่องเที่ยว และเป็นฐานการผลิต เป็นศูนย์รวมกระจายสินค้า เช่น รถไฟรางคู่ ขนส่งทางน้ำ ทั้งยังมีสภาพแวดล้อมและทำเลที่เหมาะสมกับการติดต่อกับทุกๆ ภาคในประเทศไทยมีเส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวสะดวกและทั่วถึง ทั้งด้านการท่องเที่ยวมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ทั้งด้านศาสนา วัฒนธรรม และธรรมชาติ มีสินค้าและของที่ระลึกประจำจังหวัดที่สร้างชื่อเสียงและรายได้แก่ประชาชนอีกทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและสัมนนา (MICE) และที่เก็บตุนนกกีฬาทันไทย และต่างประเทศ หรือการค้าชายแดน เช่น มีสถานที่ท่องเที่ยว น้ำตก รีสอร์ท เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ศูนย์ฝึกกีฬา

ศักยภาพทางเศรษฐกิจที่สำคัญและมีมาดั้งเดิมคือด้านการเกษตรจังหวัดสระบุรีเป็นแหล่งผลิตน้ำมันโคดิบมากเป็นอันดับ 2 ของประเทศ เพราะมีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรรองรับการเกษตรกรรมเป็นจำนวนมาก เป็นแหล่งผลิต แปรรูป ผลผลิตการเกษตร ปศุสัตว์ที่สำคัญ เพื่อบริโภคภายในและส่งออกและ การลงทุนขนาดใหญ่และกำลังการบริโภคภายในจังหวัด คือ นม ไข่ เนื้อ ข้าว ข้าวโพด และมีสินค้าส่งออก คือ ไข่ เนื้อ ข้าว มะม่วง ข้าวโพดหวาน/ผักอ่อน

จะเห็นว่าสภาพเศรษฐกิจของจังหวัดสระบุรีจะเน้นในด้านอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เป็นสำคัญทำให้ศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยังไม่ได้รับการพัฒนามากนักคือด้านการท่องเที่ยวที่ยังไม่มีระบบการบริหารจัดการที่ดีเพียงพอ เช่น การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงการพัฒนาเชื่อมโยงเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวและการวางแผนด้านการเกษตร ยังขาดศูนย์รวมจำหน่ายสินค้า ไม่มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว ไม่มีการจัดทำปฏิทินท่องเที่ยวที่แน่นอน ป้ายบอกทาง แหล่งท่องเที่ยวน้อย การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวใหม่และขาดการยกระดับเทศกาลที่สำคัญของจังหวัดให้เป็นระดับชาติเพิ่มกิจกรรมให้มากขึ้น เช่น งานทุ่งทานตะวัน งานย้อนยุคสงครามโลก ครั้งที่สองที่แก่งคอย แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดเริ่มเสื่อมโทรมและขาดการฟื้นฟู และขาดการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการที่ชัดเจน วิเคราะห์ลูกค้า สถานที่การท่องเที่ยว เป็นต้น

ซึ่งศักยภาพที่ควรได้รับการพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดสระบุรีไม่สามารถบริหารจัดการน้ำมาใช้ได้อย่างทั่วถึงจังหวัดสระบุรียังไม่มีมาตรการที่จะควบคุมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ แม่น้ำลำคลอง ห้วย หนอง คลองบึง ธรรมชาติขาดแคลนการปรับปรุงฟื้นฟูอย่างทั่วถึง พื้นที่สีเขียวมีสถิติลดลง

อย่างไรก็ตามศักยภาพด้านคมนาคมยังต้องจัดการจัดระบบผังเมืองที่ดีเพิ่มขึ้น เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต ทำให้ธุรกิจวางแผนพัฒนายากและภาครัฐควบคุมการใช้พื้นที่ไม่ชัดเจนการคมนาคม การขนส่งภายในจังหวัดยังไม่มีประสิทธิภาพและไม่เพียงพอ ทำให้เกิดต้นทุนด้านค่าใช้จ่ายและเวลามาก (ต้องการให้มีสะพานกลับรถให้มากขึ้น เพื่อลด อุบัติเหตุ) และขาดบุคลากรและองค์ความรู้ด้านโลจิสติกส์ของจังหวัด

ในด้านการเกษตรของจังหวัดสระบุรีมีความสำคัญและจำเป็นต้องพัฒนาเพิ่มเติมในการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มยังมีอยู่อย่างจำกัดประกอบกับเทคโนโลยีการผลิตการแปรรูป (สิ่งอำนวยความสะดวกระดับชุมชนมีน้อยมากทำให้ เกษตรกรขาดโอกาสการเพิ่มรายได้ เช่น ลานตากข้าวโพด แปรรูป พัฒนาพันธุ์ข้าว) เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินทำกินของตนเอง ต้องเช่าจากนายทุนหรือบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนระบบชลประทานไม่ครอบคลุมพื้นที่ทางการเกษตร เกษตรกรขาดความคล่องตัวในแหล่งสินทรัพย์เป็นทุนเนื่องจากระยะเวลาครอบครองที่ดิน 2 ระยะเวลา 10 ปี จึงจะซื้อขายถ่ายโอนได้

ระบบชลประทาน ไม่ครอบคลุมทั่วถึง (ประมาณ 26%) ซึ่งอยู่ในระดับต่ำในกลุ่ม แต่สามารถพัฒนาให้ดีขึ้นในระบบชลประทานขนาดเล็กๆ

ดังนั้นการพัฒนาของจังหวัดทางเศรษฐกิจของจังหวัดสระบุรีด้านอุตสาหกรรมมากเกินไปทำให้เกิดปัญหาหลายอย่างที่ต้องแก้ไข คือ การประกอบอุตสาหกรรมก่อให้เกิดมลพิษทั้งทางน้ำ ทางอากาศ กากอุตสาหกรรม รายได้ที่เป็นมูลค่าเพิ่มไม่เป็นผลโดยตรงต่อการเพิ่มรายได้ประชาชนในจังหวัดสระบุรีมีแหล่งอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก ทำให้ใช้พลังงานมาก เกิดมลพิษฝุ่น เสียง กากขยะ น้ำเสีย มีอยู่ในระดับสร้างความเดือดร้อนให้แก่ชุมชนในบางพื้นที่ ทั้งที่มีการควบคุมและไม่มีการควบคุม ขาดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขจากชุมชนในบางพื้นที่ การกระจายรายได้ของภาคอุตสาหกรรมขนาดใหญ่กระจุกตัวทำให้คนในพื้นที่ได้รับประโยชน์ไม่มากเท่าที่ควร

บริบททางด้านการเมือง

สำหรับบริบททางการเมืองของผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรีและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี ในช่วงของวิวัฒนาการทางการเมือง ตั้งแต่ประชาธิปไตยครึ่งใบ – การปฏิรูปการเมือง - การเมืองปัจจุบัน⁷ ผู้ว่าราชการเป็นข้าราชการประจำมีอำนาจการบริหารแน่นอนผ่านทางกระทรวงมหาดไทยเป็นหัวหน้าส่วนราชการมีอำนาจสูงสุด มีงบประมาณตามที่กำหนดในกฎหมายลูกของรัฐธรรมนูญ ในจังหวัดผู้ว่าราชการมีอำนาจสูงสุดในส่วนข้าราชการประจำ ส่วนนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นข้าราชการ การเมืองมาจากการเลือกตั้งอยู่ได้ 4 ปีครบกำหนดต้องเลือกตั้งใหม่ เป็นได้แค่ 2 สมัยเท่านั้นต้องเว้น 1 ครั้งแล้วจึงสามารถลงเลือกตั้งได้ใหม่ มีอำนาจบริหารงานตามที่กำหนดไว้ตามรัฐธรรมนูญ⁸ เช่นกัน มีงบประมาณตามแต่ว่าเป็นจังหวัดเล็กหรือใหญ่⁹ และ ส.ส. ได้เปลี่ยนแนวทางการทำงานการเมืองโดยเปลี่ยนไปลงเลือกตั้งในระดับนายกอบจ.กันมากขึ้นเพราะมีงบประมาณให้ได้ทำงานและผลประโยชน์มากมาย ส่วนใครมีอำนาจมากกว่าก็ยังไม่ชัดเจนน่าจะอยู่ที่องค์ประกอบสำคัญต่างๆ ผู้ว่าราชการมีหน้าที่โดยรวมในเรื่องของการดูแลและภาพองค์กรรวมของจังหวัด มีหน้าที่ในการประสานงานทางด้านการดูแลและปกครองประชาชน¹⁰ ส่วนนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีหน้าที่ในการ ดูแลและพัฒนางบประมาณและกระจายงบประมาณสู่อำเภอ

ในช่วงปี 2549-2551 การบริหารงานของรัฐบาลเป็นไปด้วยความสับสนวุ่นวายท่ามกลางความขัดแย้งทางการเมืองของ 2 กลุ่มการเมืองที่สนับสนุนกลุ่ม นปช. และการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยในหลายรูปแบบและหลายวาระ ในช่วงนั้น มีเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญเกิดขึ้นหลายเหตุการณ์ ซึ่งแต่ละเหตุการณ์ได้ส่งผลกระทบ

⁷ ลิขิต ธีรเวคิน, *วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย*.

⁸ จุมพล นิมพานิช และคณะ, *แนวทางการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540*, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2547).

⁹ ปาจารย์ สุโขบล และคณะ, *กระบวนการสื่อสารทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา*, (กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยการสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก, 2551).

¹⁰ ภัทริยา สุมะโน, *กลยุทธ์การสื่อสารของผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการของไทย*, *คู่มือนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2550).

ต่อบริบทของสังคม เศรษฐกิจและการเมืองเป็นอย่างมาก ซึ่งการพัฒนาทางการเมืองเป็นไปตามพัฒนาการทางการเมืองนำไปสู่ยุทธศาสตร์การพัฒนา ผู้ประชาชนที่มีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นถึงปฏิกิริยาของประชาชนที่มีต่อสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการจังหวัดในการกำหนดแนวทางวางแผนกลยุทธ์การสื่อสาร ได้ถูกทิศทาง เป็นระบบที่ถูกปรับให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยังต้องใช้ศักยภาพของท้องถิ่นที่มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 617,851 คน มีหน่วยการปกครองจังหวัดสระบุรีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ 111 ตำบล 973 หมู่บ้าน 28 เทศบาล 80 องค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2550 แบ่งเป็น 2 เขต ดังนี้

เขตเลือกตั้งที่ 1 : อำเภอเมืองสระบุรี อำเภอแก่งคอย อำเภอมวกเหล็ก อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และอำเภอวังม่วง

เขตเลือกตั้งที่ 2 : อำเภอหนองแค อำเภอพระพุทธบาท อำเภอบ้านหมอ อำเภอวิหารแดง อำเภอเสาไห้ อำเภอหนองแซง อำเภอหนองโดน และอำเภอดอนพุด¹¹

การเมืองภายในจังหวัดสระบุรีมีกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มอำนาจต่างๆ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ กลุ่มนักการเมืองเก่าของตระกูล อติเรกสารซึ่งมีรากฐานทางการเมืองมาหลายสมัยและยาวนานตั้งแต่ พ.ศ. 2495 จากพลตำรวจเอกประมาณ อติเรกสาร จนถึงรุ่นหลานคือ ว่าที่ร้อยตรี ปองพล อติเรกสาร ซึ่งมีฐานเสียงหลักจากหัวคะแนนเก่าสนับสนุนอยู่ สังกัดพรรคเพื่อไทยซึ่งอยู่คนละขั้วกับ อีกกลุ่มอำนาจคือกลุ่มของนายเฉลิม วงษ์ไพร นายก องค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีกลไกของรัฐเป็นเครื่องมือในการทำงานด้านการเมืองซึ่งในกลุ่มนี้สังกัดพรรคประชาธิปัตย์

อย่างไรก็ตาม การเมืองภายในจังหวัดสระบุรีได้แบ่งเป็น 2 ขั้วอำนาจชัดเจน คือ กลุ่มการเมืองเก่าที่ในพื้นที่เดิมที่นักการเมืองระดับชาติเป็นผู้มีอิทธิพล และกลุ่มการเมืองใหม่ที่เข้ามามีอิทธิพลในจังหวัดซึ่งอยู่คนละขั้วอำนาจ และมีกลไกทางการเมืองระดับท้องถิ่น รวมทั้งใช้เครื่องมือของรัฐที่มี ขยายอำนาจทางการเมืองในระดับจังหวัดมาพัฒนาให้เห็นเป็นรูปธรรมเพื่อเพิ่มฐานสนับสนุนคะแนนเสียง

¹¹ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดสระบุรี, “ข้อมูลพื้นฐานการปกครอง.” ใน คู่มือการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี, (สระบุรี: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดสระบุรี, 2551).

จากข้อมูลข้างต้นการกำหนดวัตถุประสงค์ภายในองค์กรจะต้องมีความสอดคล้อง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ วัตถุประสงค์ขององค์กรจะต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และทิศทางการดำเนินงานขององค์กร คือ

วิสัยทัศน์จังหวัดสระบุรี

เป็นศูนย์กลางการขนส่ง อุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้าง สินค้าเกษตรเพื่อการส่งออก และการท่องเที่ยว ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสังคมอยู่ดีมีสุข

พันธกิจ

1. นำภารกิจของรัฐและนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์
2. ดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและเป็นธรรมในสังคม
3. จัดให้มีการคุ้มครอง ป้องกัน ส่งเสริม และช่วยเหลือประชาชนและชุมชน ที่ด้อยโอกาสเพื่อให้ได้รับความเป็นธรรมทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง
4. จัดให้มีการบริการภาครัฐเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างเสมอหน้า รวดเร็วและมีคุณภาพ
5. จัดให้มีการส่งเสริม อุดหนุน และสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้สามารถดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และให้มีขีดความสามารถ พร้อมที่จะดำเนินการตามภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอนจากกระทรวง ทบวง กรม
6. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นของรัฐมอบหมาย หรือที่มีกฎหมายกำหนด

ซึ่งมีประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ดังนี้

1. การพัฒนาอาชีพและรายได้ให้อยู่ดีมีสุขตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. การพัฒนาอุตสาหกรรมและเกษตรเพื่อการส่งออก
3. การพัฒนาการท่องเที่ยว
4. การพัฒนาคุณภาพคนและสังคม
5. การบริหารจัดการขนส่ง (โลจิสติกส์)
6. การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
7. การเสริมสร้างธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

ผู้ว่าราชการจังหวัดภายใต้การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ และแนวคิดเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น เพื่อมุ่งสรุปกระบวนการสื่อสารทางการเมือง เพื่อพัฒนาตาม ยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่ประชาชนของผู้ว่าราชการจังหวัดผู้ว่าราชการจังหวัดในการกำหนด

แนวทางวางแผนกลยุทธ์การสื่อสาร ได้ถูกทิศทาง เป็นระบบที่ถูกปรับให้สอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่น¹² โดยหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องจะนำแนวคิด และตัวแบบกลยุทธ์การสื่อสารดังกล่าวไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการสื่อสารของผู้บริหารระดับสูงของหน่วยราชการต่าง ๆ จากสภาพข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องรูปแบบของกระบวนการสื่อสารไปสู่ยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดสระบุรี

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น 2552 – 2555 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนา และประสานแผนการพัฒนาท้องถิ่นตามอำนาจหน้าที่ในอนาคต ทั้งนี้เพื่อความสอดคล้องในการดำเนินงานอันจะเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาจังหวัดสระบุรี ให้เจริญก้าวหน้าพัฒนาไปในทิศทางและเป้าหมายที่กำหนดไว้ทุกประการ¹³

สรุปสภาพโดยรวมทางการเมืองของจังหวัดสระบุรี

จากการข้อมูลทีกล่าวนำข้างต้นเป็นตัวชี้วัดแห่งความสำเร็จ หรือประสิทธิภาพของการสื่อสารมีขึ้นเพื่อให้บรรลุประสิทธิผลตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นที่กำหนดยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาต่างๆ ซึ่งแสดงถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาจังหวัดในอนาคต โดยทำขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกันกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายในการพัฒนาท้องถิ่นตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดในปีงบประมาณ 2552 ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2551 – 30 กันยายน พ.ศ. 2552

การวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคำนึงถึงสภาพการณ์ที่ต้องการจะบรรลุ และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งมิติด้านการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม องค์กร (การบริหารจัดการ) และการเปลี่ยนแปลงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนมิติในเชิงพื้นที่ ทั้งพื้นที่ใกล้เคียงขยายไปสู่พื้นที่ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด

¹² สุชัย เทพทอง, “ศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจังหวัดแบบเดิมกับแบบบูรณาการ”, (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2547).

¹³ องค์การบริหารจังหวัดสระบุรี, แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี 2551 – 2555, (สระบุรี: องค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี, 2551).

อย่างไรก็ดีการเมืองในจังหวัดสระบุรีนั้นมีอิทธิพลมาจากกลุ่มการเมืองระดับท้องถิ่น และการเมืองระดับชาติเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นมีความสำคัญต่อท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เนื่องจากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา เป็นแผนพัฒนาที่มุ่งไปสู่สภาพการณ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต เป็นกรอบในการกำหนดทิศทางการพัฒนาของท้องถิ่น ให้มุ่งไปสู่สภาพการณ์อันพึงประสงค์ได้อย่างเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง โดยสามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจึงเป็นการกำหนดทิศทางการพัฒนาของท้องถิ่น ที่กำหนดถึงสภาพการณ์ที่ต้องการทำให้แนวทางบรรลุวัตถุประสงค์ นั้น

ในการศึกษาบริบทการสื่อสารทางการเมืองเปรียบเทียบมิติการสื่อสารระหว่าง การปกครองของผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรีคือ นายธนเชก อิศวานวุฒิร ผู้ว่าราชการจังหวัด และ นายเฉลิม วงษ์ไพร นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรีในช่วงปี 2551-2552 ซึ่งดำรงตำแหน่ง ในเวลาที่ทำการศึกษาวิจัยกระบวนการสื่อสารหลักการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นว่า มีความเหมือนหรือแตกต่างกันและมีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงท้องถิ่นในขณะนั้น

จะเห็นได้ว่าการศึกษาบริบทของจังหวัดสระบุรีทำให้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานของ จังหวัดสระบุรีที่มีลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ในมิติต่างๆและนำมาวิเคราะห์ ศักยภาพของจังหวัดที่มีจุดเด่นที่สามารถต่อยอดให้ดียิ่งขึ้นรวมทั้งประเมินสภาพปัญหาและ อุปสรรคของจังหวัด มาใช้วิเคราะห์ประเมินศักยภาพและทำแผนข้อมูลแบบบูรณาการทั้งจังหวัด จึงเป็นที่มาของการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด กำหนดกิจกรรมโครงการของจังหวัด ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดและแผนพัฒนาประเทศ รวมทั้งศึกษาการใช้เครื่องมือ ในการสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจและกระจายข้อมูลข่าวสารของจังหวัดให้ประชาชนได้รับทราบ และให้ความร่วมมือในแผนการพัฒนา

จากการศึกษาบริบทต่างๆข้างต้นทำให้ทราบว่าบริบทที่ส่งผลกระทบโดยตรงคือ บริบททางเศรษฐกิจและสืบเนื่องมายังบริบทการเมืองที่มีผลในการบริหารงานพัฒนาจังหวัด สระบุรีในหลายมิติต่อการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรีและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรีในการสื่อสารเพื่อดำเนินการพัฒนาแผนงานโครงการของจังหวัดให้บรรลุ วัตถุประสงค์ ต่อไป